

ERDÉSZETI LAPOK

az országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E.

Nyolczadik évfolyam. VIII. és IX. füzet. Augusztus és September 1869

Vihar okozta károk a körösmezei m. kir. erdő hivatal kerületében.

A körösmezei m. kir. erdőhivatalkerület, az országnak ezen nagyszerű és értékes végvidéki erdeje, melynek erdő kincsei bizonyára a legközelebbi jövőben nagyobb mérvben emelkedni és az ország javára értékesíteni fognak, — Máramaros megyében a galicziai határszélen 1620—6480 lábnyi magasságban fekszik a tenger színe fölött, és $8\frac{1}{2}$ négyzet mérföldnyi területet foglal el.

Ezen kerület fekvésre nézve nagy üsthöz hasonlít, melyet északnyugot-, nyugot-, délnyugotról, dél- és délkeletről hatalmas havaslánczolat körít; míg a keleti, északkeleti, és északi határ alacsonyabb fekvésű, Galiczia felé mintegy nyílást képező hegyekből áll; a Tisza eredé itt lévén, a völgy közönséges értelemben délnyugotnak nyílik, a merre t. i. vize a mélyen kimosott völgyeken lefoly.

Ezen kerület kincstári erdőségeinek területe az 1860 évben erdészeti szempontból véghezvitt pontos fölmérés és becslés szerint 48.400 kat. hold lúczfenyves vagy ugynevezett kezelési, és

13.980 hold lomb, nagyobbára bükkes erdőt, tehát összesen 62.380 kat. holdat tesz. —

A jegenyefenyő, juhar, szil és körösfű csak tiltul elszórva és alárendelt minőségben fordulnak elő.

A fakészlet a következő:

valamennyi korosztályu fenyő, az őserdőket is beszámítva	1,700,000
lomb-, majdnem átalánosan őserdő és már minden növedék nélkül	1,112.000
Összesen	2,812.000

normál öl (a 100 köbláb tömör fatartalom.)

A tartamos évi hozam száz éves fordában:

a fenyőnél	42.200 norm. öl.
lomberdőknel	14.000 „ „
Összesen	56.200 „ „

Megjegyzendő, hogy miután a lombdők fakészlete nagyobbára növedéknélküli őserdőköl áll, ennél fogva parlagon heverő anyag tőkét képezvén, kívánatosnak mutatkozik, hogy ezen lombfakészlet aránylag sokkal rövidebb idő alatt használtassék fel, mi által növedékképes állabokat nyervén, nagyobb évi hozam volna elérhető. —

A fenyves erdőknek fentebb kimutatott (42,200 n. öl) évi hozama 108.000 db. jó szálfat és fűrészrönköt, vagyis 34,500 n. öl haszonfát ad; a többi 7700 n. öl tűzifa ekkoron még nem értékesíthető.

Habár a bükkös erdőségek jelentékeny terjedelműek és fakészletük igen nagy, mindazonáltal mostanig csak csekély, t. i. a helyi szükséglet fedezésére megkivántató részük használtathatott föl, a mi évenként alig éri el a 6000 n. ölet.

Az itt fönnálló szálfá- és fűrészrönkő-gazdálkodásnál csak a lúczfenyveseknek van aránylagosan nagy becsük, azért is 90 év óta, — mióta t. i. a fenyvesek kihasználása szabályszerűen történik, a fenyveserdők tisztántartására volt irányozva minden törekvés, s így minden azokban előforduló lombfa csak gyom gyanánt tekintetvén a lehetőségig kiirtatott.

Szabályszerű szálfavágások az 1860-ik évig csupán a fenyves őserdőkben történtek, melyek nagyobbára lombfákkal elegyesek; s minthogy ezek kevesebb szálfat adnak az évi hozam

fedezésére, nagyobb területeket kelle azokból levágni: ennél fogva ezen ősfenyvesek most már nagyon ki vannak használva, s így a hátralévő maradvány csak 5800 holdnyira megy.

Miután az évenkénti szálfá vágásokból minden ép, egyenes szálfának és fűrészrönkönek alkalmas fa kivágatott, a többi e célra nem alkalmas egyes fák és fa csoportok — melyek az ilyen őserdőkben az összes fatömegnek átlagosan felét teszik, — mind addig állva maradnak a vágástéren, míg jó magtermő év be nem következik, a mikor ezen használhatlan állab maradványok letaroltnak, s a helyszínén maradnak, s ekként gyorsabban, — még pedig pénzbeli áldozattal, — az enyészetnek adatnak át; a miből látható, hogy még ezen kerületben is léteznek oly fatömegek, melyeknek értéke negatív.

Ily letarolások alkalmával egyszersmind a fiatal lombfák, melyek mindenütt előtűnnek, természetes termőhelyüket akarván elfoglalni, kivágatnak, és mintegy kigyomláltatnak.

Ezen tarvágások nyújtják az egyetlen eszközt, mely által kevés költséggel és biztosan lehet tiszta fenyves állabokat felújítani. Szabályszerűleg felújított állabok még csak 9 év óta használtatnak, melyek ámbár az őserdőkkel összehasonlítva kevesebb fűrészrönköt, de holdanként háromszor annyi szép, egyenes növése (mintegy 300 db.) szálfát adnak.

Ily módon ezen kerületben is a legszebb és zárt fenyvállabok lettek felnövelve, és csupán az lett volna még kíváncsú, hogy korszakonként a vigályítás is megtörtént volna.

Minthogy azonban a vékonyabb fák kelendősége az erdőkben lévő roppant készlethez képest csekély volt, és csak annyira terjeszkedhetett ki azoknak használata, a mennyi az ugynevezett apróbanyagok, u. m. szarufák, evezőrudak, hevederek, csákyarudak stb. szükségletét fedezé; és minthogy ezen faanyagokat minél olcsóbban kelle előállítani: csak néhány alantabb, és az uszapatakok közelében fekvő erdőrészek vétettek vigályítás alá.

A második fordában lévő, vagyis a felújított fenyves

állabok jobbadán rendkívül sugár és jó növésűek, és itt kiemelendő, hogy az erdészeti felmérés és becslés alkalmával jókora terjedelmű 60—70 éves állabok találtattak, melyekben a valóságos év- és holdankénti növedék 2—2½ n. ölre ment, ami az igen kedvező termőhely, de különösen a talaj rendkívüli ősserejének eredménye.

Az egész kerület és különösen a fenyves erdőrészek igen előnyös fekvésűek, — valamennyi uszapatak Kőrösmező helységében, s egyszersmind a m. k. erdőhivatal szeme előtt folyik össze. A tutajozás 6 uszagát segélyével történik, melyek összesen 50,000 köbölnyi vizet képesek fölfogni.

A fenyveseket mult évben szélvész dulta fel.

A romboló vihar 1868. évi deczember 27-kén szokásos modorában nyugot felől jött, és mindannak daczára, hogy az egész kerület nyugoti és délnyugoti oldalain 5400 láb tengerszint feletti magasságu havasok láncolata, mint hatalmas bástyafalak által van körítve, melyekről a természetszerű védelem feltételezhető volt, — a vihar mégis leirhatlan erővel nyomult az egyes havasok csuesai között be, és az akkori huzamosabban tartott esőzés következtében föllágyult talajon a legszebb, sűrű, diszes fenyűállabok roppant területeit dönté halomra, oly szabálytalanul, hogy a földviszonyokhoz képest a döntött állabok épen úgy föl-, mint lefelé fekszenek.

Ki lett itt döntve egyaránt az ő- és növelt fenyves, vigályított és nem vigályított, tiszta fenyű állabok úgy mint a bükkösökben előforduló fenyű csoportok, továbbá, a hol a havasi véderdő meghagyatott, vagy a hol az hiányzik, öreg és fiatal, zárt és ritkás, magas fekvésű vagy a völgy aljában lévő; és az a legsajátságosabb: hogy ezen széldöntések a keleti és északkeleti hegyoldalak legalsóbb részein, melyek még az említett havasláncolatok által is védelmezve vannak, fordulnak jobbadán elő, s egészen a völgy aljáig terjeszkednek; továbbá az, hogy szomszédos máramarosi kincstári erdőségek

csak csekély kárt szenvedtek, míg ellenkezőleg a szomszédos „Nadworna“ nevű galicziai uradalomban, állítólagosan 10.000 holdnyi szálás erdő döntetett ki. —

A körösmezei területben lévő némely széldöntésekben gyakran mindenféle irányban, keresztül kasul fekszenek a szál-fák, úgy, hogy ebből a szélvész forgó, kerengő természetére és irányára követhettni, sőt sok szálfá csucsával nyugotfelé van döntve; ezek valószínűleg egyes facsoportok hirtelen kidőlése által jöhettek vagy tolattak ily helyzetbe.

Ezen zürzavarnak, mint egy rémitő erőszakkal dühöngő szélvész eredményének megtekintése után, mely (hiteles fültanuk nyilatkozata szerint szörnyű zaj és robajjal) százezerekre menő szálfát döntött le és tört össze, — el kell ösmerni, hogy minden a széldöntés és törés elhárítására szolgáló erdőgazdasági szabálynak gondos figyelembevételre sem nyújtott volna eszközöket a széldöntésnek és töréseknek ezen különleges esetben való elhárítására.

Folyó évi februárban a kedvező idő alkalmat nyújtott arra, hogy több szabadon álló magaslat megmászván, onnan a széldöntések és az egész kár megtekintethessék.

A létező pontos állabterképek segélyül vételével, melyeken a hegyélek, vizválasztóvonalak, folyók és patakok berajzolvák, a széldöntések terjedelme lehető legpontosabban a térképekbe rajzoltatván, úgy területük, mint fakészletük, — mégpedig a rendelkezés alatt lévő állableírás és becslési munkát segélyével kiszámított.

A minek következő eredménye volt:

Ledöntetett.	1063 hold őserdő,	
felújított fenyvesek	2863 h.	{ 989 h. 80-100 éves állabok.
		{ 1410 h. 60- 80 " "
		{ 378 h. 40- 60 " "

86 h. — 40 éves állabok,

Összesen 3926 hold á. 1600□°

A széldöntésekben lévő oly fák száma, melyek szálfák és fűrészrönkök gyanánt fölhasználtathatnak,

az őserdőkben 78.600 darab.

az ujbolított állabokban 624.000 darab.

Összesen 702.600 darab.

Azonkívül még 730.000 darab szálfá döntetett ki, melyek azonban csak vékonyabb anyagok készítésére alkalmasak. —

A hasonlóképen kidöntött hasznavehetlen selejtes fák száma 150000 darabra megy, be nem számítva a sok kitört bükkfát. *) —

A fentebb kimutatott széldöntések területe 3926 hold, ezen hivatalkerület összes kezelési fenyves erdejének egy tizenkettő részét teszi. —

A kidöntött őserdőkben kiváltképen igen sok oly fa létezik, melyek hidgerenda, fűrészrönkö és különösen értékes szerzőmfák készítésére alkalmasak. —

Mostanig a kőrösmezei erdőhivatal kerületében évenként csak 40-50 ezer szálfá és fűrészrönkö termeltetett és szállított le, csupán egyszer hágott az évi termelés 70.000 darabig, —

Az 1868 évben azonban a szálfák iránti élénkebb és sürgős kereslet következtében jelentékeny számmal nagyobb termelés vált szükségessé, és 113.000 darab szálfá és fűrészrönkö ért el, a melyek éppen a legutóbbi tél folyamában lecsusztatás, vontatás és fölmáglyálás alatt voltak, s még ez év folytán lettek volna leszállítandók. —

Igy tehát már az 1868-évi fatermelés kiszállítására is, a munka- és vizerők különös és jelentékeny szaporítása szükségeltetik; ezen széldöntések rendkívüli eseménye és a kidöntött 702.000 darab szálfának, valamint az apróbb anyagoknak meg-

*) A bükkfát nem döntötte a szél?

mentése hasonlóképen rendkívüli eszközöket igényel, miért is eddigelé a következő rendelkezések tétettek:

1. A szükséges vizierő, illetőleg az uszavizek hosszabb tartamának elérése tekintetéből egy bővizű és a célnak leginkább megfelelő mellékvölgyben egy 7-ik uszagát építtetik, a lehető leggyorsabban: ez 20.000 ftnyi költséget igényel.

2. A többi kinestári erdőkerületekben az 1869-ik évi fatermelés korlátozva leend, és a lehető legkevesebbre fog leszállíttatni, hogy innen a munkások legnagyobb része az 1869, 1870 és 1871-ik években Kőrösmezőre utaltatván, ott a fa feldolgozásánál, de kiváltképen a tutajozásnál alkalmaztathassanak.

Erdőmunkásokat Gallíciából áthozni szintén szükséges.

3. Hogy a döntött fák elkerülhetlenül szükséges hántása kiterjedetebb mértékben történhessék, a mi amugy sem maradhat el, mert különben igen sok fa korhadásba menne át, és azonfelül a szomszédos élő fák is a szű áldozataivá válnának, és hogy ezen munkák azonnal a jelentkező vállalkozóknak átadathassanak a kéreg hántási árak általánosan szabattak meg.

Tekintettel léven azon körülményre, hogy a széldöntésekben lévő zürzavarból minden egyes szálfá kiszabadítandó és hogy az itteni munka a rendes szabályszerű vágási munkákkal hasonlítva sokkal nehezebb, továbbá hogy az áraknak egyszersmind keesegtetőknék kell lenni, mert épen a kéreg lehántásától függ a fák megmenthetése: a következő árak hagyattak jóvá:

Kérgezésért (?) az őserdőkben 34 kr. dbonként.

„ a felújított állabokban 28 kr.

Hántásért az őserdőkben 26 kr. darabonként.

„ az újbólított állabokban 20 kr. darabonként.

Ezen munkához tartozik a fák esúcsainak levágása, azok

legallyazása és oly előkészítése, mely által a szálfák a következő lecsusztatás és vontatásra jól és alkalmasan legyenek elhelyezve.

4. Igen hathatós eszköz az átalánybéréknek kivételes szokásba hozatala valamennyi munkáért, u. m. levágás, kérésés vagy hántás, lecsucsozás és gallyazás, megfordítás, előkészítés, lecsusztatás, utépités, vontatás, fölmáglválás, és az osztálybélyeg felsütése, — egyszóval minden munkáért, mely a fának a rakpartokhoz való szállításáig teljesítendő. Ezen összes munkákért a közönséges vágásokban a következő legnagyobb árak állapittattak meg:

őserdőkben 1 fl. 20 kr.

ujbolított állabokban — 70 kr.

mert minden egyes munkabérnek a szokásos módon tervek és költségvetések által való részletes kiszámítása csak káros hatásu késedelmezést idézett volna elő. —

Ezen felől az egyes vágási munkák összesítésénél minden egyes munka gyorsabban követi a másikat, a vállalkozó könnyebben segít magán, az egyes munkák olcsóbban és biztonságban történnek, mint a közönséges elkülönítésnél, a hol gyakran az egyik vállalkozó a másikat hatráltatja.

Már maga a széldöntések feldolgozása sokkal nehezebb, mint a rendes vágásoké, a hol a munkás minden fát ugy dönt le, a mint az a további munkára, u. m. lebocsátás és lecsusztatásra legalkalmasabb. Már ez oknál fogva sem lehetett a szokásban lévő költségvetési árakhoz alkalmazkodni, mint hogy ez által a feldolgozás létrejötte kétségessé lett volna. —

5. Waidhofenben az Ybbs folyón gyakorlatban lévő tutajozási módot kiserletkép folytatni itt is igen kívánatos volna, hogy azt biztosan alkamazni lehessen, miután ez iránt a múltévben a szomszédos királymezei erdőhivatali kerületben

tétettek kísérletek, melyek csak az usza folyó hiányos szabályozása miatt nem mutathattak fel kellő sikert.

Bátor leszek ezen új tutajozási kísérleteket annak idején nyilvánosságra hozni, ami mostanig is csupán azon okból maradt el, mert azon nézet jutott érvényre, hogy előbb egy egészen kielégítő eredményt kell bevárni.

A széldöntések gyorsabb feldolgozása és áruba bocsátása végett tett egyéb intézkedések helyi természetüknél fogva kevésbé érdekesek.

A széldöntések feldolgozásának sorrendjét illetőleg megjegyzendő, hogy legelőször kiváltképen a fenyves őserdők veendők munkába, melyekben a fák feldolgozása 2-év alatt megtörténhetik, minthogy az ezen időre, és ezen famennyiségre szükségelt erdei rakpartok terjedelme elégséges. —

A ledöntött újbolitott állabokból egyszeresmind amennyi lehetséges lesz feldolgozás alá fog vétetni, a közelebb fekvő részek előbb kerülván munka alá.

De oly nagy mennyiségű szálfá lerakására, a kellő terjedelmű rakpartok vagy hiányzanak, vagy pedig nincsenek a szükséghez képest szétosztva, pedig oda is kell törekedni, hogy tekintettel lévén a vízerőkre, a tutajozás ne legyen tulajdonos nehézségekkel egybekapcsolva.

Ennélfogva szükséges, hogy a hántott vagy lekérgezett szálfák jelentékeny része a széldöntések területén, száraz szelős helyeken addig maradjon, míg a völgyben az uszapatakok mellett lévő rakhelyekről a régibb fák tova szállittatván hely nyílik újabb szálfák oda maglyálására.

A kimutatott valóságos széldöntéseken kívül még az azok területén és mellettük levő sok egyes, kisebb nagyobb terjedelmű csoportok, továbbá egyes erdőrészek, melyek a szél-től megkiméltettek, az állabok szükséges kiegyenlítése tekintetéből szintén feldolgozandók.

A vihar okozta nagy kárral szemben csak azon egyetlen

körülmény nyújt vigaszt, hogy a szálfák tulnyomó száma csak kidőlt és nem tört le, úgy hogy gyökérzetük egyrésze — habár többé kevesbbé megis sérült — még a földben van, s így remélhető, hogy a kidőlt szálfák egyrésze még egyszer hajtani fog, és hogy azok általános és rögtöni kiszáradása valószínűleg egyszerre nem fog történni.

Erre nézve különben már e nyár folytán a széldöntések szemmeltartása által bizonyosságot lehet szerezni.

Ezen körülmény szintén okozója volt, hogy a széldöntések ezen vázlatának köztudomásra hozatalával késedelmeztem, minthogy czélom volt ez irányban is határozott adatokat gyűjteni.

Ezen lapok f. e. IV. füzetében hozzám intézett becses felszólításnak engedve, közlém a kőrösmezei széldöntések ezen rövid és hiányos vázlatát, azon megjegyzéssel, hogy a 40 $\frac{1}{2}$ négyzet mértföldre terjedő Máramaros megyei kincstári erdőségek felmérésének és becslésének bevégeztével, mely munkák immár végük felé közelednek, szabadságot veendek magamnak ezen nagybecsű erdőségekről, s különösen azok kezeléséről és gazdaságáról az „Erdészeti Lapokba“ egy kimerítő leírást adni*), mely alkalommal reményilem bebizonyíthatni, hogy a megye oly erdődus, mint Németország körülbelül Julius Caesar ideje alatt volt. —

M. Szigeten 1869. évi júniusban.

VONDRÁK,

k. erdőrendező.

*) Örömmel fogadjuk becses ígéretét, de addig is, míg a beváltás ideje megjönne, kérjük lapunkat érdekes közleményeivel gazdagítani, nevezetesen nagy szolgálatot tenne szaktárs erd. közönségünknek, ha a máramarosi fakereskedési viszonyokat körülményesen leírná.

Szerk.